

Πέρα από τον καπιταλισμό;

10 Ιουνίου 2004

The Economist έντυπη έκδοση

Το μοντέλο του ανοικτού κώδικα μπορεί να εφαρμοστεί και σε αγαθά, εκτός από λογισμικά, αλλά όχι απεριόριστα

Το γεγονός ότι ο «ανοικτός κώδικας» είναι ένας καλός τρόπος δημιουργίας λογισμικού είναι αναμφισβήτητο. Για όσους δεν γνωρίζουν τον όρο, το μοντέλο ανοικτού κώδικα επιτρέπει τη συνεργασία πολλών ανθρώπων με σκοπό την ανάπτυξη λογισμικών, καθιστώντας τις βασικές οδηγίες προγραμματισμού, ή αλλιώς τον πηγαίο κώδικα, προσβάσιμο για όλους, συνήθως δημοσιεύοντάς τον στο διαδίκτυο. Στη συνέχεια, το πρόγραμμα που δημιουργείται είναι και αυτό προσβάσιμο σε όλους: το λογισμικό ανοικτού κώδικα είναι κοινόχρηστο και δεν πωλείται. Οι πωλητές εμπορικών λογισμικών, αντίθετα, έχουν την τάση να προστατεύουν τον πηγαίο κώδικά τους, γιατί μόνο με το να τον διατηρήσουν κρυφό μπορούν να διατηρήσουν τη δυνατότητα να πουλούν τα προϊόντα τους.

Το πιο γνωστό παράδειγμα λογισμικού ανοικτού κώδικα είναι το Linux, ένα λειτουργικό σύστημα που συντηρείται από εθελοντές από όλον τον κόσμο, λειτουργεί παντού, από ρολόγια χειρός έως επεξεργαστές και τελευταία χρησιμοποιείται από έναν από τους πέντε παγκόσμιους κεντρικούς υπολογιστές. Άλλες περιπτώσεις όπου χρησιμοποιείται με επιτυχία ο ανοικτός κώδικας είναι το Apache, ένα λογισμικό που χρησιμοποιείται από τα δύο τρίτα των παγκόσμιων εξυπηρετητών του παγκόσμιου ιστού, το Sendmail, ένα πρόγραμμα προώθησης των περισσότερων e-mail στον κόσμο και το MySQL, ένα πρόγραμμα βάσης δεδομένων.

Οι υπέρμαχοι του ανοικτού κώδικα υποστηρίζουν ότι το λογισμικό που δημιουργείται είναι ασφαλές, αξιόπιστο και ασφαλώς φθινό. Όλα αυτά αληθεύουν, παρά το γεγονός ότι οι πολέμιοι του ανοικτού κώδικα – μεταξύ των οποίων βασικός πολέμιος είναι η Microsoft, η μεγαλύτερη εταιρεία λογισμικών στον κόσμο – προσπαθούν να τα διαψεύσουν. Πλέον, όλο και περισσότερος κόσμος επιθυμεί να εφαρμόσει το μοντέλο του ανοικτού κώδικα σε πολλούς τομείς εκτός των λογισμικών. Ήδη υπάρχουν μέθοδοι, μια εγκυκλοπαίδεια και πανεπιστημιακά περιοδικά σχετικά με τον ανοικτό κώδικα. Το μοντέλο εφαρμόζεται επίσης και στην ιατρική έρευνα (βλέπε άρθρο). Ορισμένοι θερμοί υποστηρικτές του ισχυρίζονται επίσης ότι η προσέγγιση του ανοικτού κώδικα αντιπροσωπεύει ένα νέο, μετακαπιταλιστικό μοντέλο παραγωγής. Έχει άραγε όρια η δύναμη του ανοικτού κώδικα;

Ασφαλώς και έχει. Το μοντέλο αυτό ταιριάζει περισσότερο σε αγαθά πληροφοριών, το γνωστότερο παράδειγμα των οποίων είναι το λογισμικό, αφού πρόκειται αποκλειστικά για πληροφορίες. Η παραδόξως καλή εγκυκλοπαίδεια ανοικτού κώδικα (βλέπε Wikipedia.org) αποτελεί ένα άλλο παράδειγμα. Όπως και τα λογισμικά, έχει αρθρωτή δομή, γεγονός που επιτρέπει στους χρήστες να εργάζονται σε διαφορετικά μέρη. Τα φάρμακα είναι και αυτά αγαθά εμπλουτισμένα με πληροφορίες και, επομένως η αναζήτηση υποψήφιων μορίων και η διεξαγωγή κλινικών δοκιμών μπορεί να γίνεται βάσει της κατανεμημένης συνεργασίας τύπου ανοικτού κώδικα. Μέχρι εδώ, καλά.

Όμως, η κατασκευή, για παράδειγμα, ενός αυτοκινήτου ανοικτού κώδικα είναι αρκετά πιο προβληματική, καθώς οι πληροφορίες (που έχουν τη μορφή σχεδιασμού και προδιαγραφών) αποτελούν ένα στοιχείο μικρότερης σημασίας: εξακολουθεί να υπάρχει το κόστος των υλικών και της κατασκευής. Έως ότου κάποιος επινοήσει έναν «παγκόσμιο αντιγραφέα» ικανό να συνθέτει οποιοδήποτε αντικείμενο μέσω λογισμικού, είναι δύσκολο να καταφέρουμε να εφαρμόσουμε το μοντέλο του ανοικτού κώδικα στα έτοιμα προϊόντα.

Το μοντέλο αυτό έχει και άλλους περιορισμούς. Δεν είναι σαφές, για παράδειγμα, ότι το μοντέλο του ανοικτού κώδικα είναι πρωτότυπο, καθώς τα περισσότερα λογισμικά ανοικτού κώδικα αντιγράφουν τα υπάρχοντα εμπορικά προϊόντα. Επίσης, η τάση για λογισμικά ανοικτού κώδικα έχει δημιουργηθεί από την επιθυμία καθαίρεσης των ιδιοκτησιακών μοντέλων λογισμικού της Microsoft. Αυτός ο κοινός στόχος ευαισθητοποιεί περισσότερο τους υποστηρικτές του να ενώσουν τις προσπάθειές τους, γεγονός το οποίο δεν ισχύει απαραίτητα σε άλλους τομείς.

Μια δύναμη για το κοινό συμφέρον

Ο ανοικτός κώδικας είναι ένα νέο μετακαπιταλιστικό οικονομικό μοντέλο; Πράγματι, ο ανοικτός κώδικας αντλεί στοιχεία από τον καπιταλισμό. Η IBM, για παράδειγμα, πληρώνει έναν μεγάλο αριθμό προγραμματιστών, οι οποίοι εργάζονται πάνω στο Linux, τόσο για το κοινό καλό όσο και για λόγους στρατηγικής ανταγωνισμού κατά της Microsoft. Επίσης, πολλοί άνθρωποι συμμετέχουν σε προγράμματα ανοικτού κώδικα με την έγκριση (και τους πόρους) των εργοδοτών τους, είτε πρόκειται για πανεπιστήμια είτε για εταιρείες. Τέλος, η προσέγγιση του ανοικτού κώδικα ίσως αποδειχτεί ότι μπορεί να συμβιώσει με τον καπιταλισμό. Εταιρείες υπολογιστών, όπως η Novell, η Sun και η Apple, αναπτύσσουν υβριδικά μοντέλα, στα οποία διαθέτουν ελεύθερα μέρη από ορισμένα προϊόντα τους.

Ακόμα και στην περίπτωση που δεν υιοθετείται το μοντέλο του ανοικτού κώδικα, τα αποτελέσματα είναι θετικά. Η ύπαρξη και μόνο εναλλακτικών ανοικτού κώδικα συχνά λειτουργεί ως ισχυρό μέσο για μεγαλύτερη προσβασιμότητα και διαφάνεια. Η Microsoft, παρά την έντονη αντίδρασή της σχετικά με τον ανοικτό κώδικα, επιτρέπει τώρα σε ορισμένους μεγάλους πελάτες της να βλέπουν τον πηγαίο κώδικα των λογισμικών της, χωρίς όμως να μπορούν να τον αλλάξουν ή να τον διαθέσουν σε άλλους. Μια παρόμοια παραδοχή σχετικά με τον ανοικτό κώδικα έγινε πρόσφατα από τον Reed Elsevier, εκδότη επιστημονικών περιοδικών. Χάρη στις συγκρίσεις με την προσβασιμότητα διαδικτυακών περιοδικών, οι ακαδημαϊκοί θα έχουν τώρα τη δυνατότητα να δημοσιεύουν επιστημονικές εργασίες που έχουν εγκριθεί για δημοσίευση όχι μόνο στα επιστημονικά περιοδικά τους, αλλά και στις δικές τους ιστοσελίδες.

Το μοντέλο του ανοικτού κώδικα δεν θα αντικαταστήσει ποτέ τον καπιταλισμό και δεν θα ικανοποιήσει ποτέ τις πιο ουτοπικές προσδοκίες των πιο θερμών υποστηρικτών του. Ωστόσο, η συνεργασία με τη βοήθεια της τεχνολογίας μεταξύ μεγάλων ομάδων ανθρώπων που δουλεύουν αφιλοκερδώς για ένα κοινό σκοπό, είτε αυτό λέγεται "ανοικτός κώδικας" είτε αλλιώς, μπορεί να αποτελέσει μια ισχυρή δύναμη για το κοινό συμφέρον και θα πρέπει να είναι ευπρόσδεκτη»